

Szállítási rekord

A MÁV Szegedi Igazgatóság öt dél-alföldi megyére kiterjedő munkaterületének több száz állomásán, rakodóhelyén vasárnap is idei őszi forgalom szállítási rekordját érték el: a szokásos 1300-1400 vagon helyett 1700 vagon árut — főként iparelléket, építőanyagot, sódert, téglát, cementet — vitték a területre. Az onnan elszállított gabonával, cukorrépával és más áruval együtt a vasárnapi forgalom elérte a 2200 vagont.

Magyar cipők külföldön

Sikeresen szerepelt ezekben a hetekben a Tannimpex Külkereskedelmi Vállalat több nemzetközi cipőkiállításán. Az őszi cipőkiállítások közül a legjelentősebb az angliai bemutató volt. Londonban a Tannimpex vegyes vállalata, a Richmond Közreműködésével szervezték meg a nagyszabású cipőbemutatót. Az angliai vendégek a magyar vállalatotól 100 ezer pár bakancsot és 12 ezer pár divatos férfici-

pót rendeltek a kiállítás alkalmából. A magyar külkereskedelmi vállalat egyébként az idén már csaknem 15 millió deviza forintért szállított cipőt egyik legnagyobb piacára, Angliába — majdnem kétszer annyit, mint 1972-ben.

Tökés piacra az idén már több mint 100 millió devizaforintért szállítottak, s ez 10-12 százalékos emelkedést jelent a tavalyi exporthoz képest.

Magánügy-e a magánház?

Átépitjük az országot

Egy építész mérnök mondta, amikor Tápén új házakat látott: — „Szörnyű!” Elkeseredik az ember, amikor ilyen családi házakat lát. Csak növeli a kontrasztot, hogy itt van a világhírű népművészeti háziipar, s a környezetet jellegtelenné válik, elkezdődött a sematikus sátorotetős házak építése, amelyben semmi sajátosság, semmiféle népi motívum fel nem lelhető.

— Mire lenne szükség? — kérdeztem.

— Olyan házakra, amelyek „idevalóak”.

Több mint a fele

Ha csupán néhány magánház épülne, akkor szinte elintézhetnénk az ügyet egy kézlegyintéssel is, de nem így van, hiszen az országban folyó lakásépítkezéseknek több mint a fele magánérdekből valósul meg. Egy kimutatás adatai szerint 1951-1970 között 1 millió és 52 ezer lakás épült Magyarországon, amelyből 706 ezer magánérdekből készült.

Könnyen belátható, hogy a hazai lakásépítkezésekben a magánépítkezések szerepe mennyiségi vonatkozásban szinte meghatározó, a kisebb településeken egyeduralmú, hiszen a falvakban csaknem minden lakás magánérdekből valósul meg. Bár az utóbbi esztendőben csökkent az arány, de még így is többségben van a családi ház. Nem is kell országos adatokat citálni, közelebb is találhatunk egészen friss tényezőket.

Szegeden és Csongrád megyében tavaly 4799 darab lakást építettek, amely 19 százalékkal több volt a tavalyelőttinél. Ezen belül ugyan mérséklődött a közsegélyekben felépített lakások száma. Az arányok így alakultak 1972-ben: állami erőből felépült 1213 lakás, amely a megelőző esztendőhöz képest 24 százalékos emelkedést jelent. Magán-

erőből 3586 lakás készült el, amely viszont csak 17 százalékkal haladta meg a korábbi esztendőben készült lakások számát. A két adatból azonban világosan kitűnik, hogy a magánépítkezések aránya így is nagyobb, mint sokan gondolnák, s jóval meghaladja az országos átlagot. A negyedik ötéves terv idejére meghatározott 400 ezer lakásból körülbelül 55 százalékat képvisel országosan a magánlakás, amelynek döntő hányada családi ház. Környezetünkben továbbra is primszerepet játszik a magánérdekből történő építkezés, a családi ház.

Miért nem közömbös?

Sokan hajlamosak arra, hogy a családi házat teljesen magánügynek tekinték. Kinek mi köze hozzá? Mindenkinek, akik laknak, ahogyan akar, s mindenki olyan házat épít, a saját pénzéből, amilyet akar. Abba sem szólnak bele, hogy mit eszik az ember reggelire, vagy milyen márkájú televíziót vásárol. Ez magánügy! — halljuk a kinyilatkoztatást. Is-is — mondaná Réz Ádám, s ebben az esetben ez volna a leghelyesebb válasz.

A családi ház nem csupán egy familia helyzetét határozza meg, hanem annál sokkal többet jelent. A szakember így fogalmaz: — A lakás az egyén és a család legfontosabb élettere, otthona, a lakóépület pedig meghatározó jelentőségű településformáló tényező. Befolyásolja, formálja, alakítja életmódunkat, gondolkodásunkat, környezetünket és közvetve társadalmi magatartásunkat is.

Definíciónak is beillő megállapítás, Major Máté akadémikus pedig így fogalmaz: „Az építészet új világa” című könyvében: „... az építészet nem csupán alapvető materiális szükségleteket kielégítő, nemcsak egyszerűen sajátos árut termelő ipar, amely a lakásínséget enyhíti, lakáskérdést old meg, hanem az előbbtől elválaszthatatlan művészet is, azaz ideológiai funkciót is betölt. Embert nevel tehát, öntudatot ébreszt és formál, és pedig nemcsak az épületek (sőt városok) — az adott kor általános művészetszemléletéhez simuló — esztétikus, hanem ami ettől ugyancsak elválaszthatatlan — az adott kor változó életformájához igazodó — funkcionális alakításával is.” Aligha kell magyarázni, ezért sem közömbös, ezért sem teljesen magánügy a magánház.

Magánérdek, közérdek

A közérdek szempontjából az teljesen mindegy, hogy valaki zseborát, vagy karórát használ. Az egyén szempontjából itt a motiváció elsősorban a használati érték; az óra jelezze a pontos időt. A szubjektív oldal más kérdés: a zseborát mindig elő kell venni a zsebből, a karóra egyszerűbb mozdulattal megtekinthető. Az megint más, hogy egy óra lehet értékbecsületesebb is, ha aranyból van. A lakásnál más a helyzet, mivel nem hagyható figyelmen kívül, hogy a magánlakás — amelynek mennyisége a település sőt az ország képét is meghatározza — egyúttal része a nemzeti vagyonnak. Elvonatkoztatva teljesen mindegy, hogy a telekkönyvben az állam tulajdonjoga van-e bejegyezve, vagy Kovács János neve.

Látszólag a magánember pénze kerül befektetésre, de mégsem csak erről van szó,

hiszen az állam hosszú lejáratú pénzkölcsönrel támogatja az építkezést. Az sem lehet közömbös, hogy azonos anyagi ráfordítás és anyagfelhasználás mellett milyen használati érték születik. Az anyagot az állami vállalatok, a közös vagyon kezelő állítják elő, amelyek vitán felül közösségi vagyont jelentenek. Ha felhasználják a közösség által előállított építőanyagokat, már nem is olyan elvonatkoztatott a feltevés, a közösségi érdek továbbra is érdekelt marad. Elsősorban abban érdekelt, hogy az általa létrehozott javakból milyen használati érték születik.

Ha csupán egyszeri szükségletet elégít ki a létrehozott volna ennnyit meztől anyag, termék, akkor ditálgatni. De az aligha szorul magyarázatra, hogy a lakás hosszabb életű valami, legalább évtizedekre, de általában ennél is hosszabb időre szolgál, több generáción át alapvetően befolyásolja az emberek életkörülményeit.

A környezet formálása

A lakásépítkezés igen nagy szerepet játszik a környezet arculatának kialakításában. Az sem fogadható el, hogy csak a falvak képét befolyásolja a családi házak külleme, persze ebben az esetben is perdöntő, de a városokra is rányomja bélyegét a magánépítkezés. Természetesen vannak eltérések a mennyiségben: például a vidéki nagyvárosok közül Miskolcon csak 16 százalékos körüli a magánépítkezések részaránya. Debrecenben viszont 38 százalékos az arány. Szegeden eddig 18,5 százalékos képviselt a lakásépítkezésekben a magánérdekből, de mióta a közigazgatási terület megnövekedett, s a városhoz tartozik Tápé, Szőreg, Kiskundorozsma, Algyő, Gyálarét, azóta ez az arány is jelentősen megváltozott.

Arról sem szabad megfeledkezni, hogy világjelenség lett az urbanizációs törekvés, amely környezetünkben is erőteljesen érvényesül. Különösen megfigyelhető az építkezési kedv fellendülése Szeged közvetlen környékén, valamint a nemrégiben „városivá” vált községekben. S ha továbbra is olyan jellegű házakat építenek Tápén, Kiskundorozsma és Szőreg területén, mint eddig, nagyon monoton, jellegtelen lesz Szeged külső kerületeinek arca. A sátorotetős házak úgy sorakoznak egymás után, mint a sivatagban felvert katonai sátrak. Hiába is mondaná bárki, hogy a nagyvárosi lakásépítkezések éppen úgy sematikusak, jellegtelenek voltak a házigyári panelek felhasználásával, mint a falusi sátorotetős, aligha fogadhatjuk el az érveket, mert a városi lakónegyedek legáltalános vonalvezetéseikben adnak valami eltérőt. Bár a házigyári elemek és a hagyományos építőanyagok felhasználása, a házak „keverése” legalább annyira szükséges volna a városi lakónegyedekben is, mint ahogyan hadakozunk az uniiformizált falvak falusi utcáik és házaik ellen. De joggal lehet a kérdés: van-e egyáltalán valamilyen hazai stílus a családi házaknál, vagy még közelebb kerülve a témához és lakóterületi funkciók: van-e olyanféle családi ház-típus, stílus, amely szegediinek, alföldiinek nevezhető? Erre legközelebbi mekkorában keressük a választ.

Gazdag István

Példák — KÉPERNYŐ versenyről és színházból

A nemzetközi népzenei verseny magyarországi elődöntői közül a harmadikat láttuk vasárnap. A szekszárdi közvetítés alkalmat ad arra, hogy most mondjuk el véleményünket az új páva-mozgalomról, ne várjunk az elődöntő befejeztéig. Ennek a harmadik versenynek ugyanis olyan tartalmi és formai jellemzői voltak, amelyek az összes többiben kívánatosak lennének.

Példája lehetne a következőknek elsősorban azért, mert jól válogatták a szereplőket. Amint dr. Ortutay Gyula, a zsűri elnöke is megjegyezte, egymás mellett és egymást kiegészítve szerepelt a műsorban az eredeti, nyereségében is magával ragadó ősi népdal, és annak feldolgozott, tökéletesre csiszolt változata. Előadói, a somogyi parasztember, illetve a szegedi zene-pedagógus (dr. Katona Józsefné) egyazon ügyért, a magyar népzene továbbéléséért fáradoznak. De mennyire más-más eszközökkel! Az ő előadásukat hallgatva könnyen lehet érveket gyűjteni: miért szép és hasznos egy-egy ilyen országos mozgalom, mint az Arany Páva. Gyűjteményekben fel nem lelhető, apáról fiúra hagyományozott, gyermekkori emlékekkel évtizedekig csendesen öröztök dalok válnak egyik napról a másikra mindenki kincsévé, ezzel megmentődnek a jövő számára is. Ha nincs ez a verseny, talán nem így történnék. Másfelől pedig egymásra fedezhetjük fel új énekmondóinkat, akik zenei műveltségüket, az ősi dalok továbbélésével, a népzene

Liebmann Béla felvétele
Kohut Magda (Medea) és Gobbj Hilda (Gora)

ne mai felvirágoztatásának szolgálatába állítják. Euripidész, Anouilh dramái után most a neves osztrák író, Grillparzer Medeáját láthatjuk a képernyőn, a Katona József Színház előadásában. Tudományos elemzés témája a görög mitológiai hősnő alakjáról és történetéről készült számtalan feldolgozás összevetése. Ami Grillparzer művéből különösen megragadó, és amelyet egyúttal Babarczy László rendezése is kidomborított; az arnyalt lélektani ábrázolás, amellyel segít megfogalmazni-megkeresni a főszereplők tetteinek indítékait. A színházi felvétel egy közönség nélküli előadáson történt, és ez, úgy tűnik, csak használt a televíziós előadásnak.

Ma, kedden este a Lengyel ballada című tévéjáték ke-

rül a képernyőre. Holnap, szerdán a Zenei Figyelőből kapunk összefoglalót a legutóbbi zenei eseményekről, csütörtökön Az arnyak dőlben tűnnek el című szovjet filmsorozat második részét láthatjuk.
S. E.

Kiállítási napló

Stettner Béla grafikái

Különös figurák népesítik be a kortárs magyar grafika egyik érdemes mesterének lapjait, melyek egy hefte láthatók a Móra Ferenc Alkalmazza a foltok ritmusjátékát, a faktúra technikai bravúrait is. Legszebb lapjain — Passio és Piéta (Vietnam) -sorozata — jó érzékkel ütközteti a biblikus jelképes témát, és napjaink konkrét politikai eseményeit. Így emelkednek alkotásai a primér illusztrációs szint fölé, s jutnak egyetemesebb művészi-gondolati szférába.

Az elemzés útja

Lantos Ferenc pécsi festőművész három részből álló Természet-látás-alkotás című viselő módszertani kiállításának második része látható a képtárban. Még emlékszünk az első tárlat izgalmas és élvezetes felőlőre, melyek úgy vezették szemünket és agyunkat, mint egy sikeresen megoldott egy resztrejtvény rácsálózata. E mostani módszertani tárlat célja, hogy az elemzés útján vezesse végig a látogatót, a szerkezet fokozatait, állomásait tárja föl. Ez a bemutató némileg szegényesebb és színtelenebb az elő-

zónél. Talán túl racionális, kissé hűvös. Minden érdeklődő látogató eljátszhat ugyan a tesztlapokkal, elemzési-szerkesztési feladatokat oldhat meg, mégis úgy érzem, ez az a kiállítás, mely még többet tehetne a korszerű lakáskultúra terjesztése érdekében. Nagy szükség lenne a kézfogásra, az okos szóra, a rádöbbenés világra segítésére. Ehhez kellene a látáskultúra ügyét szívükön viselő szegedi rajzpedagógusok, lelkes képzőművészek naponkénti tárlatvezetéseit.

T. L.

Megalakult a „FIDEM” magyar tagozata

November első napjaiban megalakult a Nemzetközi Érmészek Szövetségének (FIDEM) magyar tagozata a Magyar Képzőművészek Szövetsége szobrász szakosztályának keretében. Az érmészcsoport alakuló összejövetelén megválasztotta tisztségviselőit. Az érmészcsoport vezetőinek, Borsos Miklós, Kiss Sándor, Csikszentmihályi Róbert és Lisztes István szobrászművészek első feladata a magyar érmészek bekapcsolása a nemzetközi éremművészeti életbe, valamint egy-egy két-évenként ismétlődő éremkiállítás szervezése, ahol az előző évek termésének reprezentálna a hazai és nemzetközi éremművészet színvonalát, felmérné a hazai és nemzetközi gyűjtőanyagot, ahol találkozhatnánk a teljes magyar éremkínálattal.

Toth Sándor